

Försvarsutskottets betänkande

1980/81:22

om planering och anslag för civilförsvaret (prop. 1980/81:100 och 1980/81:124)

I betänkandet behandlas förslag som regeringen – efter föredragning av försvarsministern, statsrådet Eric Krönmark – har förelagt riksdagen i propositionerna 1980/81:100 bilaga 7 och 1980/81:124 (försvarsdepartementet). Såvitt propositionerna gäller säkerhetspolitiken och vissa för totalförsvaret gemensamma frågor, det militära försvaret och övrigt totalförsvaret har de behandlats i ett tidigare betänkande (FöU 1980/81:19).

Vidare behandlas i detta betänkande motion 1980/81:349, yrkandena 4 och 10 såvitt nu är i fråga.

1. Verksamheten inom civilförsvaret under budgetåret 1979/80

Regeringen har i proposition 1980/81:100 bilaga 7 – i det följande kallad budgetpropositionen – (s. 205–206) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anfört om verksamheten inom civilförsvaret under budgetåret 1979/80.

Utskottet

Föredragande statsrådet lämnar en sammanfattande redogörelse för civilförsvarets verksamhet och det ekonomiska utfallet under budgetåret 1979/80. Utskottet har inte något att erinra med anledning av vad försvarsministern har anfört och hemställer
att riksdagen lägger redogörelsen till handlingarna.

2. Verksamheten inom civilförsvaret under budgetåret 1980/81

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 207) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet har anfört om verksamheten inom civilförsvaret under budgetåret 1980/81.

Utskottet

Verksamheten under innevarande budgetår bedrivs enligt de riktlinjer som finns angivna i proposition 1979/80:100 bilaga 7 (FöU 1979/80:13 och 19, rskr 1979/80:316 och 326).

Utskottet har inte något att erinra med anledning av vad försvarsministern

har anfört om verksamheten inom civilförsvaret under budgetåret 1980/81 och hemställer

- att riksdagen lägger redogörelsen till handlingarna.

3. Civilförsvarets fortsatta utveckling

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 208–214) föreslagit riksdagen att godkänna de riktlinjer för civilförsvarets fortsatta utveckling som föredragande statsrådet har angett.

Föredragande statsrådet

Grunderna för civilförsvarets utveckling har lagts fast genom 1977 års försvarsbeslut (prop. 1976/77:74, FöU 1976/77:13, rskr 1976/77:311).

Civilförsvarsstyrelsen har i september 1980 redovisat den andra delen av sin perspektivplan för civilförsvarets utveckling under perioden 1982/83–1991/92. Planen omfattar civilförsvarsstyrelsens förslag till handlingsvägar på olika ekonomiska nivåer. Den har överlämnats till 1978 års försvarskommitté.

Försvarsministern erinrar om att de mål som sattes upp för civilförsvaret i 1977 års försvarsbeslut inte kan nås i alla avseenden. Vissa grundvärden för kostnadsberäkningarna har ändrats på ett sådant sätt att delar av verksamheten måste begränsas. Detta gäller bl. a. omfattningen av grundutbildning och övning av personalen i krigsorganisationen samt omfattningen av anläggningsverksamheten.

Försvarsministern kan i allt väsentligt ansluta sig till de överväganden som civilförsvarsstyrelsen redovisar i programplan för perioden 1981/82–1985/86. Han finner dock inte skäl att ta mera detaljerad ställning till planeringen än vad som behövs för beslut om verksamhet, anslagsbelopp och bemyndiganden under anslagen för budgetåret 1981/82.

I fråga om de olika delarna i programplanen berör försvarsministern bl. a.

- den årliga utbildnings- och övningsverksamheten
- självskyddsutbildning av allmänheten i personligt skydd, sjukvård och brandförvar
- materielbehoven för civilförsvaret
- utredningar som kan komma att påverka civilförsvarsåtgärdernas inriktning på något längre sikt
- vissa ändrade grunder för planläggning och genomförande av utrymning under beredskapstillstånd och krig.

Försvarsministern förordar för budgetåret 1981/82 en utgiftsram för civilförsvaret utom skyddsrum som svarar mot 1977 års försvarsbeslut. En femårig planeringsram som bygger på en sådan utgiftsram uppgår till 1 375 milj. kr. Enligt försvarsministern finns det emellertid inte anledning att nu

föreslå riksdagen en planeringsram för perioden 1981/82–1985/86. Det bör enligt hans mening ankomma på regeringen att besluta om vilken planeringsram som skall ligga till grund för civilförsvarsstyrelsens planering för nästa försvarsbeslutsperiod, 1982/83–1986/87.

Utskottet

Utskottet har tidigare (FöU 1979/80:13 s. 58) konstaterat att 1977 års försvarsbeslut inte skapade balans mellan uppgifter och resurser för civilförsvaret. Särskilda svårigheter för planering och verksamhet sammanhänger med det nuvarande systemet för prisreglering. 1978 års försvarskommitté avser (Ds Fö 1981:1 s. 142) att lägga fram förslag om nytt prisregleringssystem i sitt slutbetänkande hösten 1981.

Utskottet tillstyrker att planering och verksamhet för civilförsvaret bedrivs enligt de riktlinjer som föredragande statsrådet har angett. Principiellt viktiga frågor som har aktualiserats genom utredningar och långsiktig planering bör avgöras i samband med ett nytt försvarsbeslut.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen godkänner de riktlinjer för civilförsvarets fortsatta utveckling som föredragande statsrådet har angett.

4. Ramberäkning för budgetåret 1981/82 m. m. – civilförsvaret utom skyddsrum

Regeringen har i budgetpropositionen (s. 215–217) föreslagit riksdagen att

1. för budgetåret 1981/82 fastställa utgiftsramen för civilförsvaret utom skyddsrum till 282 980 000 kr. i prisläget februari 1980.

2. bemyndiga regeringen att justera utgiftsramarna för civilförsvaret för budgetåret 1981/82 med hänsyn till prisutvecklingen enligt nettoprisindex.

3. bemyndiga regeringen att justera utgiftsramarna för civilförsvaret för budgetåret 1981/82 på grund av över- eller underutnyttjande av utgiftsramarna för budgetåret 1980/81.

4. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1981/82 medge överskridande av utgiftsramarna för civilförsvaret samt av lämnade beställningsbemyndiganden, om det behövs av konjunktur- eller beredskapsskäl.

Motionen

1980/81:349 av Eric Holmqvist m. fl. (s) såvitt gäller yrkandena 4 och 10 i denna del, nämligen

4. att riksdagen – med avslag på propositionen i denna del – godkänner vad som anförts i motionen om besparingar inom försvarsdepartementets verksamhetsområde för budgetåret 1981/82.

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om begränsning av priskompensationen för 1981/82 för militärt försvar och civilförsvar.

Utskottet

För civilförsvar utom skyddsrum föreslås för nästa budgetår en utgiftsram om 282 980 000 kr. Härvid har inräknats återtagning av medel som hållits inne budgetåren 1977/78 och 1980/81.

Utgiftsramen är på vanligt sätt beräknad i ett känt prisläge (februari 1980). Liksom tidigare år anges därutöver en beräknad priskompensation, enligt gällande system för sådan kompensation, för tiden fram till genomförandeårets medelprisläge. Priskompensationen är beräknad till 40 milj. kr., vilket motsvarar en utveckling av nettoprisindex (NPI) med drygt 14 %. Beräknat betalningsutfall den 30 juni 1982 blir (282 980 000 + 40 000 000) 322 980 000 kr.

Bland övriga regeringsförslag under denna punkt ingår, på samma sätt som tidigare år, att riksdagen skall bemyndiga regeringen att justera utgiftsramarna för civilförsvaret för budgetåret 1981/82 på grund av över- eller underutnyttjande av utgiftsramarna för budgetåret 1980/81. Enligt gällande regler för överföring av betalningsmedel mellan budgetår (prop. 1976/77:74 bil. 1 s. 283) får ett underutnyttjande av utgiftsram tillgodoräknas kommande budgetår upp till 2 % av basbeloppet. På samma sätt som beträffande det militära försvaret förordar försvarsministern nu att betalningsmedel som svarar mot 4 % av de till genomförandeprisläget omräknade utgiftsramarna för budgetåret 1980/81 får föras över från budgetåret 1980/81 till budgetåret 1981/82.

I motion 349 (s) uttalas att utgifterna för civilförsvar utom skyddsrum nästa budgetår av besparingsskäl bör begränsas med 5 milj. kr. Yrkanterna 4 och 10 i motionen, såvitt nu är i fråga, anknyter till detta uttalande.

Utskottet tillstyrker att utgiftsramen för civilförsvar utom skyddsrum för nästa budgetår bestäms till det belopp som regeringen föreslår, 282 980 000 kr. Priskompensation enligt NPI bör få ske i full utsträckning.

Skillnaden i överföringsmöjlighet från budgetåret 1980/81 till budgetåret 1981/82 mellan å ena sidan gällande regel och å andra sidan den regel som regeringen nu föreslår blir – med samma antagande om prisutvecklingen under innevarande budgetår som redovisas i FöU 1980/81:19 s. 35 och 36 – för civilförsvar utom skyddsrum (11,6 – 4,8) 6,8 milj. kr. Utskottet tillstyrker att överföring till nästa budgetår beträffande båda utgiftsramarna för civilförsvaret får ske i den utsträckning som försvarsministern har förordat.

Ramberäkningen för skyddsrumsversamheten behandlar utskottet under nästa punkt.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen för budgetåret 1981/82 fastställer utgiftsramen för civilförsvaret utom skyddsrum till 282 980 000 kr. i prisläget februari 1980,
2. att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:100 och med avslag på motion 1980/81:349, yrkandena 4 och 10 i denna del, bemyndigar regeringen att justera utgiftsramarna för civilförsvaret för budgetåret 1981/82 med hänsyn till prisutvecklingen enligt nettoprisindex,
3. att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:100 bemyndigar regeringen att med den begränsning som föredragande statsrådet förordar justera utgiftsramarna för civilförsvaret för budgetåret 1981/82 på grund av över- eller underutnyttjande av utgiftsramarna för budgetåret 1980/81,
4. att riksdagen bemyndigar regeringen att under budgetåret 1981/82 medge överskridande av utgiftsramarna för civilförsvaret samt av lämnade beställningsbemyndiganden, om det behövs av konjunktur- eller beredskapsskäl.

5. Ramberäkning för budgetåret 1981/82 – skyddsrum

Regeringen har i proposition 1980/81:124 (s. 14–15) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1981/82 fastställa utgiftsramen för skyddsrum till 200 000 000 kr. i prisläget februari 1980.

Utskottet

Utgiftsramen för skyddsrumsverksamheten föreslås för nästa budgetår uppgå till 200 milj. kr. (prisläge februari 1980). Beloppet avses täcka det betalningsutfall under budgetåret 1981/82 som föranleds av att regeringen utnyttjar tidigare lämnade och för nästa budgetår föreslagna beställningsbemyndiganden.

Utskottet tillstyrker att riksdagen bifaller regeringens förslag och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1981/82 fastställer utgiftsramen för skyddsrum till 200 000 000 kr. i prisläget februari 1980.

6. Anslagsfrågor för civilförsvaret

FJÄRDE HUVUDTITELN

Regeringen har i budgetpropositionen och proposition 1980/81:124 föreslagit riksdagen att för budgetåret 1981/82 anvisa medel och lämna beställningsbemyndiganden m. m. enligt följande sammanställning.

Anslag		Belopp (kr.)
G 1.	Civilförsvaret (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 219-226)	bemyndigande (materiel) 93 400 000
		bemyndigande (statsbidrag för anläggningar för krigsorg.) 46 900 000
		förslagsanslag 271 980 000
G 2.	Civilförsvaret: Anskaffning av anläggningar (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 226-229)	förslagsanslag 11 000 000
G 3.	Civilförsvaret: Skyddsrum (prop. 1980/81:124 s. 16-19)	bemyndigande 394 000 000 förslagsanslag 200 000 000
G 4.	Reglering av prisstegringar för civilförsvaret (prop. 1980/81:100 bil. 7 s. 229-231)	förslagsanslag 68 000 000

Utskottet

Beträffande anslaget Civilförsvaret vill utskottet särskilt tillstyrka att utbildnings- och övningsvolymen ökas under nästa budgetår samt att man lägger ökad vikt vid anskaffning av skyddsmasker för allmänheten.

Under anslaget Civilförsvaret: Skyddsrum lämnas bemyndiganden och anvisas betalningsmedel för anordnande av skyddsrum för befolkningens skydd. Utskottet konstaterade under föregående riksmöte (FöU 1979/80:13 s. 61) att resurserna för detta ändamål inte är tillräckliga i förhållande till målen enligt 1977 års försvarsbeslut. Nya principer för att styra skyddsrumproduktionen övervägs f. n. av 1978 års försvarskommitté och måste liksom andra viktiga frågor tas upp i samband med nästa försvarsbeslut. Utskottet anser sig därför böra godta regeringens förslag om resurser för budgetåret 1981/82.

Utskottet tillstyrker att riksdagen bifaller regeringens förslag och hemställer

1. att riksdagen beträffande *Civilförsvaret*
 - a. bemyndigar regeringen att medge att civilförsvarmateriel beställs inom en kostnadsram av 93 400 000 kr.,
 - b. bemyndigar regeringen att medge att ersättning utgår för anskaffning av anläggningar för civilförsvarets krigsorganisation inom en kostnadsram av 46 900 000 kr.,
 - c. för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 271 980 000 kr.,

2. att riksdagen till *Civilförsvaret: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 11 000 000 kr.,
3. att riksdagen beträffande *Civilförsvaret: Skyddsrum*
 - a. bemyndigar regeringen att medge att ersättning utgår för anskaffning av skyddsrum för befolkningen inom en kostnadsram av 394 000 000 kr.,
 - b. för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 200 000 000 kr.,
4. att riksdagen till *Reglering av prisstegringar för civilförsvaret* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 68 000 000 kr.

Stockholm den 5 maj 1981

På försvarsutskottets vägnar

PER PETERSSON

Närvarande: Per Petersson (m), Eric Holmqvist (s), Gunnar Björk i Gävle (c), Gudrun Sundström (s), Hans Lindblad (fp), Roland Brännström (s), Gunnar Oskarson (m), Åke Gustavsson (s), Göthe Knutson (m), Karl-Erik Svartberg (s), Anders Gernandt (c), Holger Bergman (s), Eric Hägelmark (fp), Nils Erik Wååg (s) och Eivor Nilson (c).

Reservation

Ramberäkning för budgetåret 1981/82 m. m. – civilförsvaret utom skyddsrum

Eric Holmqvist, Gudrun Sundström, Roland Brännström, Åke Gustavsson, Karl-Erik Svartberg, Holger Bergman och Nils Erik Wååg (alla s) anser – under förutsättning av bifall till reservation 8 i försvarsutskottets betänkande FöU 1980/81:19 –

dels att den del av utskottets anförande som på s. 4 börjar "Utskottet tillstyrker" och slutar "har förordat" bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker att utgiftsramen för civilförsvaret utom skyddsrum för nästa budgetår bestäms till det belopp som regeringen föreslår, 282 980 000 kr. På samma sätt som beträffande det militära försvaret bör – som föreslås i motion 349 – göras en schablonmässig begränsning av utgifterna med 5 milj. kr. Priskompensationen för budgetåret bör alltså minskas med detta belopp.

Skillnaden i överföringsmöjlighet från budgetåret 1980/81 till budgetåret

1981/82 mellan å ena sidan gällande regel och å andra sidan den regel som regeringen nu föreslår blir – med samma antagande om prisutvecklingen under innevarande budgetår som redovisas i FöU 1980/81:19 s. 35 och 36 – för civilförsvaret utom skyddsrum (11,6–4,8) 6,8 milj. kr. Utskottet anser att överföring till nästa budgetår, liksom i fråga om det militära försvaret, beträffande båda utgiftsramarna för civilförsvaret bör få ske endast i den utsträckning som bestämdes genom 1977 års försvarsbeslut.

dels att utskottets hemställan i momenten 2 och 3 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen med bifall till motion 1980/81:349, yrkandena 4 och 10 i denna del, samt med avslag på proposition 1980/81:100 bemyndigar regeringen att justera utgiftsramarna för civilförsvaret för budgetåret 1981/82 med hänsyn till prisutvecklingen enligt nettoprisindex korrigerad med en besparing om 5 000 000 kr.,
3. att riksdagen med avslag på proposition 1980/81:100 bemyndigar regeringen att med den begränsning som gäller sedan 1977 års försvarsbeslut justera utgiftsramarna för civilförsvaret för budgetåret 1981/82 på grund av över- eller underutnyttjande av utgiftsramarna för budgetåret 1980/81.